

Trets pedagògics i metodològics en l'organització del Fejocisme

Mariàngels Riera i Figueras i Ramon Tarròs i Esplugas

Universitat Ramon Llull

Ressaltar alguns aspectes més de caire pedagògic de la Federació de Joves Cristians de Catalunya és el que ens proposem en aquesta comunicació. Com és sabut, els arxius de la federació varen ser destruïts (així és difícil de fer-ne la història) i la bibliografia existent és més aviat minsa.

1. Els plantejaments teòrics del fundador

El Dr. Albert Bonet, prevere de l'església barcelonina, va publicar el 1931 el llibre *Un viatge de cara als joves*. Aquest llibre era un recull dels articles publicats en el diari *El Matí*, amb els quals es proposava “desvetllar l'interès vers el problema, tan greu com urgent, de l'organització general —deia— de les nostres joventuts catòliques”.

En els tres primers capítols del llibre presenta el seu pensament, allò que en podríem anomenar els fonaments teòrics de la federació. Els subratllats són nostres. Algun punt és comentat més endavant.

1.1. *Es tracta de pedagogia postescolar*

“La pedagogia postescolar, si vol reeixir, ha de lluitar contra l'isolament jove-nívol, reunint les individualitats afins en les idealitats morals, per tal de crear, dins la complexitat social, medis homogenis i rics de força moral, que continuïn en la

vida ciutadana la tasca benefactora de la llar i de l'escola, que empalmin la subjecció dels primers anys amb la responsabilitat conscient del temps de maduresa, que orientin i purifiquin les ardències juvenívoles posant-les sense coaccions ni violències, per la gràcia de la cooperació i per la força del nombre i de la suggestió mútua, als serveis dels grans ideals de Déu i de la pàtria, del culte a la llibertat, del bé i de la justícia.

Aquests medis homogenis amb la llar i l'escola, indispensables per a la preservació moral dels joves, no poden ésser altres que les grans associacions de joventut, formades a base del culte als ideals morals.”

1.2. Algunes característiques fonamentals de l'organització de joventut

“L'organització de joventuts que pretengui aportar la solució del problema moral postescolar ha de reunir diverses característiques. Remarquem que amb llur indicació no volem assenyalar, ara, punts concrets d'organització, sinó solament condicions generals, sota les quals podria acollir-se molta diversitat d'organitzacions.

La primera característica és que sigui **general** i no purament local, car la suggestió del nombre enforteix extraordinàriament els combatents. El sentir-se l'agrupació local acompanyada, mirada, servida, protegida per una multitud d'altres estols, és un encoratjament insubstituïble.

El **moviment ha d'ésser vivent**, ple d'arborament, vertaderament popular, que desperti entusiasmes, que susciti col·laboracions, que sigui per al jove que li està adherit motiu de satisfacció interior i de legítim orgull davant el petit món que el rodeja.

El seu programa no ha de ferir cap dels altres ideals, als quals el jove es sent íntimament i legítimament unit, ideals polítics o literaris. Per això, malgrat s'orienti decididament al bé públic, no pot estar adherit a cap partit polític, ha d'estar per damunt tots els partits i les escoles.

Ha d'ésser un **moviment d'educació integral**. Les activitats humanes no arriben a la consciència separades en departaments tancats, sinó foses en la unitat de la síntesi vital. Els interessos psíquics s'entrelliguen mútuament, s'afavoreixen o s'anul·len, mútuament es necessiten i condicionen.

Últimament cal pensar una altra condició i és que, sobretot al nostre país, **ha d'ésser sincerament i profundament cristià, és a dir, catòlic**, inspirat i dirigit per la religió que és la base de la nostra civilització, que continua i supera la tradició clàssica, i ha produït els més alts exponents morals de què podem enorgullir-nos. I això no solament des d'un punt de vista estrictament catòlic, sinó fins des d'un punt de vista pedagògic.

Un moviment de joventuts, purament esportiu o polític, pot prescindir de l'ideal religiós; però el que pretengui orientar-les integralment, o tan sols moralment, no pot deixar-lo de banda. Els problemes cabdals de la vida del jove desborden la neutralitat. Podem resoldre-li el problema moral sense Déu? Moral i religió són dues coses distintes, però inseparables. No hi ha religió sense moral, ni moral sense religió. Sempre la moral popular ha estat religiosa. Al comú dels homes no el mouen les filosofies morals; no els diuen res ni els “imperatius categòrics” a la manera kantiana, ni les morals “sense sanció ni obligació” a la manera positivista. Sense un legislador diví i una sanció ultraterrena no s'arriba a la roca viva de la consciència.”

1.3. *Caràcter associatiu*

“Perquè l'organització ha d'ésser general.

Ens cal insistir en aquesta idea perquè tots portem a la sang el particularisme, que és l'enemic nat de totes les grans empreses de caràcter general.

L'etnologia ha provat que molts dels pobles actualment salvatges ho són pel seu allunyament dels grans centres de cultura. Isolats han perdut a poc a poc la seva cultura anterior. L'isolament és una mena d'asfíxia espiritual. En canvi el contacte, l'associació, l'intercanvi són causes naturals de progrés. Els graus de civilització d'un poble es poden mesurar pels graus en què hi està desenrotllat l'esperit d'associació.

La unió fa la força, diu el refrany que tothom coneix. Però aquesta veritat té més abast del que sembla. Com observa Balmes “amb l'associació les forces no es sumen, es multipliquen. La força de deu unida a la d'altres deu no fa solament vint sinó cent, i de vegades molt més.”

2. La Federació de Joves Cristians de Catalunya

2.1 *La creació*

2.1.1. Circumstàncies a tenir en compte

Encara que va ser durant la Segona República que es va fundar i desenvolupar d'una manera significativa la Federació de Joves Cristians de Catalunya, cal tenir en compte les circumstàncies i l'ambient sociopolític i religiós que l'havia precedit. El Dr. Bonet podia tenir present la desfeta de les associacions de l'Església que hi havia hagut al principi de la Dictadura.

Ara que —afirmava amb convicció cap al final del darrer capítol que acabem de citar— “és necessari i urgent l'organització d'un gran moviment de joventuts

catòliques a Catalunya” (p. 24), havia recollit, en el seu viatge per Europa, la informació necessària encaminada a conèixer “les característiques essencials de les organitzacions de les joventuts catòliques estrangeres” (p. 105).

2.1.2. Unes dates concretes

L'1 de gener de 1931, el Dr. Bonet publicà a *El Matí* el primer de la sèrie d'articles sobre el record del seu viatge per Europa. Aquest viatge havia estat fet del 19 d'octubre al 6 de novembre de l'any anterior.

El 22 d'abril, el bisbat de Barcelona creà el Secretariat de Joventut, i en nomenà director el Dr. Bonet.

El 22 de novembre s'inaugurà el local de la FJCC al carrer Santa Anna, amb la qual cosa començà la vida oficial de la FJCC.

El 4 de desembre apareixia el primer número de *Flama*, en el qual es parlava del “Butlletí de dirigents”, de les seccions d'esports, de gimnàstica, de la constitució de nous grups, de tres tandes d'exercicis espirituals per a fejecistes, de segells de propaganda...

En el mes de febrer del 1932 es constituïren els avantguardistes, seccions de nois de 10 a 14 anys (més endavant serien d'11 a 15 anys).

2.2 El creixement i l'expansió

El creixement de la Federació de Joves Cristians de Catalunya va superar totes les expectatives. Si per Nadal, un mes després de la creació, ja passaven de mil socis, al cap d'un any, novembre de 1932, els grups eren 128 amb un total de 5.315 socis.

En el I Congrés General, els dies 22 i 23 d'abril de 1934, s'apunta la següent estadística: fejecistes, 165 grups, 6.463 socis; avantguardistes, 200 grups, 4.000 membres; en total, 365 grups, 10.463 socis. El 1936, en conjunt, eren 576 grups i 18.006 socis.

Aquest creixement expressava la vitalitat del moviment. Caldria parlar de l'organització federativa, dels congressos, pelegrinatges, publicacions, etc., però també de l'activitat de l'equip directiu, de la cooperació dels “capellans amics dels joves”, de la propaganda oral i del terreny adobat que ja havia copsat el Dr. Bonet en manifestar la necessitat i urgència de l'organització del moviment; molts dels fejecistes, per l'edat, havien format els Pomells de Joventut. Tot això sense oblidar la dinàmica del moviment expressada en la metodologia de l'organització, que és el que volem ressaltar.

2.3. Trets pedagògics i metodològics en l'organització del FEJOCISME

El moviment fejocista no és aliè als plantejaments pedagògics vigents en el moment de la seva aparició. L'Escola Nova ha plantejat una sèrie de principis que modifiquen en bona mesura la manera d'entendre l'educació fins aquell moment. El fejocisme, moviment juvenil d'educació no formal, planteja la seva tasca amb adolescents i joves emmarcada dins d'uns paràmetres de pedagogia activa. Malgrat tot, hi haurà aspectes que l'Escola Nova contempla d'una manera molt clara i que no seran presents en el moviment apostòlic estudiat, com és el cas de la coeducació, que, per diferents motivacions, l'Església d'aquell moment no accepta en les institucions i moviments que en depenen directament.

Ens fixarem en tres característiques pedagògiques i metodològiques que volem remarcar dins el moviment de la Federació de Joves Cristians de Catalunya. Malgrat que les analitzarem per separat, estan fortament interrelacionades. Es tracta de la potenciació de l'autoeducació, que portava a una certa autogestió de cadascun dels grups i del funcionament dels cercles d'estudi; de l'ús de la pedagogia activa; i de l'estimulació de l'educació integral.

2.3.1. Autonomia individual i de grup

Els grups són dirigits pels mateixos joves. Són ells els qui s'encarreguen de fer funcionar els cercles d'estudi. De manera rotativa els assistents preparen una conferència, després de la qual els altres membres els fan les objeccions oportunes. Els grups d'avantguardistes (10-14 anys) també són dirigits pels mateixos nois. Cal remarcar que, a més a més de consiliari, cada grup avantguardista "tenia un delegat del Grup fejocista, el qual s'ocupava d'orientar llur actuació prefejocista convivint amb els nois en totes les seves activitats". (DIVERSOS AUTORS. *FJC de C*, p. 117). Aquí veiem la relació i responsabilitat dels grans amb els més petits; aquest lligam es considera encara avui fonamental en l'educació. La Federació de Joves Cristians és un gran planter de futurs dirigents. Hi ha una forta participació i implicació dels joves en l'acció. Es parla de l'apostolat del jove entre els joves i per als joves.

"El concepte que el jove ha d'ésser un element actiu i no merament passiu, contra la creença general d'aquell temps, era fonamental en la FJC, d'aquí que en l'organització fejocista totes les responsabilitats, com totes les autoritats, es trobaven en mans dels joves. Ells eren els presidents, els secretaris, els tesorers, etc., en totes les juntes o comissions. Ho eren de debò, exercint veritablement les seves funcions. El president dirigia les sessions. Hi assistia el consiliari, certament, però sempre ocupava un seient a la dreta del president; aquest era el qui de debò presidia, no pas el consiliari, els qui assistien a les nostres sessions públiques, com

és ara conferències, mítings, etc., se sorprenien en veure que un xicot de 15, 20 o 25 anys presidís, envoltat del rector, l'alcalde si s'hi esqueia, i de persones grans i joves indistintament. Es comprèn el sentit de responsabilitat i la força d'autoeducació que l'exercici constant d'aquestes funcions els donava." (DIVERSOS AUTORS. *Op. cit.*, p. 22).

Josep M. Gironella, antic fejocista, destaca la democràcia interna del moviment: "...constituíamos una democracia auténtica, que convivíamos de una manera horizontal. Yo era entonces un botones de un Banco; pero en los *Cercles d'Estudi* me sentaba junto a estudiantes, a maestros, a electricistas y a algún que otro peón albañil. Sin conocer apenas las doctrinas de Marx, habíamos desterrado de forma espontánea cualquier discriminación clasista." (DIVERSOS AUTORS. *Op. cit.*, p. 270).

Aquest plantejament d'implicació personal dels joves, de fer-los ser els responsables del moviment, era recolzat sens dubte pels consiliaris dels grups: "Ells eren els primers a respectar tota l'autoritat i la iniciativa dels joves." (DIVERSOS AUTORS. *Op. cit.*, p. 33).

"La responsabilització no és solament individual dins d'un grup sinó que es dona també per grups. És a dir, cada grup funcionava autònomament dins la Unió Local, de tal manera que fins i tot els estatuts de cada grup podien ser diferents així com la seva bandera. S'unien en funció de la necessitat de col·laboració." (OLIVERAS, A. *La FJC de C. L'espiritualitat, el projecte educatiu i la seva pedagogia*. p. 55).

2.3.2. Pedagogia activa

Les idees són completades amb l'acció: "Les idees movien l'acció però alhora eren fecundades per ella." (DIVERSOS AUTORS. *Op. cit.*, p. 65). S'actua en diferents àmbits: premsa, propaganda oral, cercles d'estudis, activitats físiques (gimnàstica, esport, atletisme, muntanyisme, etc.). Es parteix de l'anàlisi de la realitat, el cercle d'estudis es basa en l'enquesta: mirar, jutjar i obrar.

"La FJC era essencialment formativa. Al jove li presentava l'ideal amb tot el seu atractiu i li feia a mans els mitjans per assolir-lo. Era una autoformació activa. Cultura i acció. Serietat i alegria. La mateixa acció era un instrument magnífic de formació humana." (DIVERSOS AUTORS. *Op. cit.*, p. 45).

Oliveras (*Op. cit.*, p. 66) ens remarca la importància de l'acció dins el moviment estudiat: "La formació del militant ha de ser en l'acció i per a l'acció. L'home d'acció es forma en l'acció; en les lluites i en els obstacles, en les victòries i en les errades de l'acció." Aquest mateix autor ens remarca entre les aportacions de la Federació l'objectiu de "fer joves compromesos i actius, interessats en el coneixement i en la solució dels grans problemes socials i polítics: la família, el treball, l'atur, la cultura, les diversions, la crisi econòmica, el sindicalisme..." (*Op. cit.*, p. 82).

2.3.3. Educació integral

Es tenen en compte tots els aspectes de la persona: moral, religió, físic, estètic i cultural. El fundador del fejocisme, el doctor Albert Bonet, ja insistia des de feia temps en la importància de l'educació integral: “La perfección de un ser consiste en el desarrollo total y armónico de sus facultades, en que éstas alcancen la plenitud de su objeto. Tal obtención es la más íntima y profunda finalidad de la vida, de tal manera que toda la humanidad, en el transcurso de los siglos, no es más que una aspiración constante a conseguirla.” (BONET, A., 1927). *La conciencia moral del niño*. Barcelona: Subirana). Dintre el moviment sorgeixen les “agrupacions”, entre les quals destaquen la coral, l'esportiva, la d'art i cultura, l'excursionista, la gimnàstica...

“Era un gran moviment educatiu de formació integral. En ell totes les tendències del jove trobaven el seu camí, el més noble i autèntic camí. Un humanisme integral com mai no havia sorgit a casa nostra, l'encís del qual guanyava el cor de la joventut.” (DIVERSOS AUTORS. *Op. cit.*, p. 24).

Entre les activitats culturals s'hi troben conferències, cursets, contactes amb la gent del país, actuacions teatrals, etc. que es reflecteixen a la revista *Flama* de manera habitual: “*Flama* era portaveu d'inquietuds culturals: sempre hi havia un espai, generalment una pàgina, consagrat a temes culturals en el sentit més ampli del concepte.” (DIVERSOS AUTORS. *Op. cit.*, p. 86).

En analitzar el “Decàleg del fejocista” constatem que no se centra únicament i exclusivament en la formació moral, cristiana i apostòlica, que, evidentment, hi apareix, sinó que parla també de la formació física (1.-*El FEJOCISTA esdevé cada dia més sa i més fort, és amic de la higiene i practica la cultura física*); de la formació cultural i estètica (4.-*El FEJOCISTA estima la cultura, l'art i en general totes les nobles manifestacions de l'esperit; coneix la història del seu país.*). Segons Oliveras (*Op. cit.*, p. 57), “el Decàleg era com una piràmide de l'ideal, el vèrtex de la qual era l'ideal religió. L'energia física, la dignitat moral, el valor professional, el món de la cultura i de la justícia social, el civisme... El jove de la Federació havia de cultivar tots els grans ideals humans amb esperit cristià”.

Cambó, que criticà fortament el moviment fejocista, es va convèncer que “la formació integral que propugnava la FJC acabaria donant, a la llarga, la gent més apta, més honrada i més responsable per a regir —al nivell que calgués— l'afer públic”. (DIVERSOS AUTORS. *Op. cit.*, p. 41, nota 25).

2.4. La desaparició

La revolta del juliol del 36 va suposar l'inici de la desaparició de la Federació de Joves Cristians de Catalunya. Hi va haver de tot: assalts als locals i crema d'ar-

xius, persecució, exili, empresonaments, morts... També, però, van seguir moltes activitats de militància en la clandestinitat.

Després del 1939, els sentiments catalanistes i l'esperit democràtic de la Federació de Joves Cristians de Catalunya en van fer impossible la scontinuitat. La nova jerarquia, ben en consonància amb el nou règim establert, va preferir potenciar les estructures oficials de l'Acció Catòlica.

2.4.1 Consideracions diverses

“Potser els curts anys de vida de la FJC, la nombrosa afiliació als seus rengles, el seu rapidíssim creixement i expansió, la guerra civil, la dispersió subsegüent, les insalvables dificultats posteriors per a refer-la, l'atonía dels moviments posteriors a la FJC i... la manca d'escrits que possessin les coses al seu lloc, han produït una visió mitificada de la FJC. I com sigui que el mite tendeix a actualitzar allò que ja no és actual, d'aquí que molts creguessin que la FJC era allò que ells creien —o creuen— que ha d'ésser avui. I no. La FJC era el que aleshores podia ésser...”, escriuia un antic fejecista el 1972.

L'ideal de la Federació s'arrelava en els sentiments profunds de la persona, conreats a bastament. Per això, en part, va reeixir. Podem esmentar l'amor a la pàtria (serien titllats de catalanistes), el profund sentit cristià, confessional, manifestat en la sèrie d'actes religiosos i pietosos, i sobretot amb la convicció i el testimoni personal, i l'esperit i tarannà democràtics, mostrats en el funcionament del grup (“L'educació postescolar ha de ser a base de responsabilitat”, afirmava el Dr. Bonet en referència a altres organitzacions, en les quals “tota l'autoritat ve de dalt”).

L'altra cara de la moneda són punts, insinuats en alguna ocasió, que caldria aprofundir. En destaquem dos: l'afirmació de tenir una “ideologia imprecisa —per manca d'una preparació sòlida—” i el que en podríem dir “la FJC i les noies”.

4. Bibliografia

BADA, Joan. “L'Església en la Catalunya de l'Estatut de Núria”. *Qüestions de Vida Cristiana*, n. 179 (1995).

BONET, Albert. *La Conciencia Moral del niño*. Barcelona: Subirana (Premi Pelfort, 1927).

BONET, Albert. *Un viatge de cara als Joves*. Barcelona: Subirana, 1931, 134 p.

CODINACHS, Pere. *La Federació de Joves Cristians de Catalunya (1931-1936)*. Barcelona: Claret, 1990, 269 p.

- DIVERSOS AUTORS. *La Federació de Joves Cristians de Catalunya. Contribució a la seva Història*. Barcelona: Nova Terra, 1972, 275 p.
- MASSOT, Josep. "La Federació de Joves Cristians de Catalunya, avui". *Qüestions de Vida Cristiana*, n. 62 (1972).
- NUALART, Jaume. "Diàleg entorn de "La Federació de Joves Cristians". *Qüestions de Vida Cristiana*, n. 64 (1972).
- OLIVERAS, Andreu. *La Federació de Joves Cristians de Catalunya (L'espiritualitat, el projecte educatiu i la seva pedagogia)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Direcció General de Joventut, 1989, 92 p.